

לית. הליכוד לא היה מוכן לנהל משאומתן אף על מילימטר אחד של ארמת ארדישראל השלמה.

הדבר אילץ את פרס לעסוק במישחקימלים, בתעלולים פוליטיים ובגימיקים דיפלומטיים, מבלי לנגוע בנושאים עצמם. האם אינם מבנים באיזה אילוצים אני פועל? קרא באחת השיחות השנה, כאשר נשאל מדוע אינו נותן לירדנים ולפלסטינים את המינימום שהם זקוקים לו. לא עלה על דעתו שגם לירדן ולאש"ף יש אילוצים פנימיים.

אולם האילוצים של השותפות עם הליכוד לא היו רק עילה לקיפאון, אלא גם אמתלה. שימיעון פרס, ארם שעניינו נשואות אל סקרים של דעתקהל, לא היה מסוגל לזוז מפני ששום תווזה כזאת אינה יכולה להיות פופולרית בטווח מידי, שבו פועלים הסקרים. למען פופולריות מיידית זו — מין סקרנמס — היה עליו לחרף ולגרף את אש"ף. ובגלל התדמית השטנית של אש"ף שהוא עצמו תרם לה, לא יכול היה לנקוט יוזמה רצינית. הוא מצא את עצמו במעגליקסמים.

זהו ההבדל בין סתם פוליטיקאי ובין מדינאי, בעל שיעור הקומה של דויד בנגוריון. "הזקן" לא הסתכל בסקרים. לא היה איכפת לו מה תאמר הכותרת של מחריבבוקר. הוא קבע יעד, חתר לקראתן בצעדים נחושים, וסמך על הציבור שיובא בעיקבותיו כאשר יתבררו לו, כבוא היום, התוצאות. פרס, הדואה כעצמו תלמיד של בנגוריון ויורשו, לא למד תכונה זו ממנהיגו. ברור לחלוטין כי לא תיתכן תווזה כלי אש"ף. גם בשיא המריבה שלו עם ערפאת הסביר זאת חסין — בצינורות החשאים — לפרס. **חוסני מובארכ** הסביר לו זאת. כפי שהסביר לו זאת **חסן מלךמארוקו**. אולם שימיעון פרס לא היה מסוגל לקבל את העצה. השותפות עם הליכוד מנעה זאת. וגם הדאגה לפופולריות יומיומית. ובסידורו של דבר, אופיו של שימיעון פרס עצמו.

לכן היה נאלץ לחפש מלים, שיבואו במקום תפיסה פוליטית ממשית. כך נולד המושג "פלסטינים אותנטיים" — אחד המושגים הרבים של תשמ"ז שנולדו בחורשתהמלים של פרס, וכמוהו "עזה תחילה", "פורום בינלאומי", "ליווי בינלאומי"

התהליך הוא העיקר: פרס עם המלך חסן

ולבסוף. ועידה בינלאומית, "תוכנית מרשל למיזרח התיכון" ו"כוח רבלאומי למילחמה בטרור". בלונים מילוליים ציבעוניים, ובהם אוויר חם.

במשך כל השנה, מן היום הראשון ועד האחרון, רובר בליהרף על "תהליך" שלום. פרס הגיע למארוקו ולמצרים. הוא קיים שיחות בלתיספורות עם מנהיגיהעולם, **ממארגרט תאצ'ר** ו**פראנצואה מיטראן** ועד **רנולד רגן** ו**אדוארד שוורץ נאדזה**. ובסופו של כל המאמץ האירי הזה היתה ההתקדמות לקראת שלום: אפס.

לא כימעטאפס. לא אפספלוס. אלא האפס המוחלט. ובאילו כדי להבליט עובדה עגומה זו, התנהל במשך כל השנה המשאומתן המונומנטלי על פיסתארמה עלובה, טאבה, ויכוח שנכנס בתשמ"ז לשנתו השמינית ושימשך להעסיק גם את השנים הבאות בעיקבות ההסכם על בורות — פארודיה של קאריקטורה של משאומתן לשלום.

סימט. הוועידה הבינלאומית" נולדה בפי פרס כפיצוי לחוסני מובארכ על הסכמתו להיוועד עימו בפיסגה הנשיא המצרי היה זקוק למשהו, כדי להצדיק זאת בעיני העולם הערבי והאפוזיציה שלו מבית. מכיוון שפרס לא יכול היה לתת לו את ארבע המלים שמובארכ זקוק להן באמת — "הגדרה עצמית לעם הפלסטיני" — באה "הוועידה הבינלאומית" כפיצוי.

בעזרת שתי מילים אלה ביקש פרס למצוא גם המשך לפיסגה ולאפשר פעילות מתמדת וחסרתחוכן בשנתיים הבאות, בהן יכהן כשרהחץ.

אולם סימט זה התרופנה מתוכנה במהירות-שיא, גם לפי מושגיהזמן של פרס. עוד לו יבשה הריו של הכותרות, שהכריזו על כך כעל הסנסציה האחרונה, כאשר הגיע פרס לארצותהברית ונאלץ להתכחש לה. אחרי השיחות עם המנהיגים האמריקאים, ועל פי דרישתם, עשה פרס דבר נדיר: הוא הודיע לעיתונות שכלל אין בכונתו להביא לכינוס ועידה זו, שבה ימלאו הסובייטים בהכרח תפקיד חשוב. הוא הסביר בפומבי כי הוא עומד להעמיד לסובייטים תנאים, שהם לא יוכלו בשום פנים לקבלם. סיכם את הדברים **יצחק רבין**, שותפיריבו, שאינו אוהב (המשך מעמוד 14)

הענן שהעיב על כל השנה:

הפדיונה

פרק א': הרצח

הפרשה החלה ב-12 באפריל 1984, כאשר ארבעה צעירים ערביים, בני מחנהפליטים ליד עזה, חטפו אוטובוס של אגד בקו 300 (תל-אביב — אשדוד).

כפי שהסתבר בדיועבר, לא היו הארבעה שייכים לשום אירגון, והם פעלו כיוזמה עצמית. מטרתם היתה מעורפלת. בידיהם לא היו כל-ידיה, אלא ראימוןיד, מיוזורתנפץ פרימיטיבית מתוצרת עצמית וסכינים.

האוטובוס הוסע דרומה, עד לקירבת חאניוניס. שם הצליחו כוחותהביטחון לעצרו.

במהלך החטיפה לא התגלו החוטפים כקשוחים או כאכזריים במיוחד. הם נענו לתחנונים של כמה נוסעים שביקשו לרדת,

במשך הלילה התנהל משאומתןכביכול עם החוטפים. אף שהאירוע לא פורסם בכלייתיקשות, התאספו במקום אישי ציבור וביטחון ועיתונאים רבים, שהגיעו עד לקירבת האוטובוס הנצור.

בין השאר נמצאו במקום שרהביטחון משה ארנס, הרמטכ"ל משה לוי, ראש השב"כ אברהם שלום, האלוף יצחק מרדכי, קציני מישטרה ועוד.

השב"כ בבוקר ניתנה לחיילים ההוראה להסתער. בהסתערות נהרגו שניים מארבעת החוטפים. שני האחרים הוכו כדי למנוע מהם להפעיל מיטענינפץ אפשריים, הוצאו החוזה כשהם הולכיםנגררים על-רגליהם. שם הוכו על-ידי רבים מן הנוכחים, וגם על-ידי האלוף יצחק מרדכי, שתיחקר אותם במהלומות כדי לברר אם יש עוד מיטענינפץ בסכיבה.

באותו הזמן — אחרי גמר ההסתערות — נהרגה החיילת אריית פורטוגו. ברור שנהרגה על-ידי כדור של אישביטחון ישראלי, אחרי שהפעולה הסתיימה. לא הוברר איך.

אחרי שהאלוף מרדכי סיים את חקירתו, נותרו שני החוטפים בידי אנשי השב"כ. אלה קיבלו הוראה בעלפה מאת ראש השב"כ, אברהם שלום, להרוג את האסירים. הם הרגו אותם על-ידי מהלומות, רפיקת ראשיהם בסלעים ועוד.

שני ההרוגים היו בנידודים: סוכחי אברגאמע ומג'י אבר גאמע.

ממקורות צה"ל נמסר בבוקר כי ארבעת החוטפים נהרגו בעת ההשתלטות על האוטובוס.

בערב של אותו היום, יוםהשישי, ה-13 באפריל, הודיע יצחק שמיר כי על המחבלים לדעת כי כל מי שמשותף במעשההטרור כזה לא יצא חי. למחרת היום חזר משה ארנס על הדברים כמעט באותו המילים.

בניתנים, ביום השישי בצהריים, פירסם דובר צה"ל הודעה רשמית, ש"תיקנה" את הידיעות השיקריות הקודמות שנמסרו על-ידי צה"ל. לפי ההודעה המשופצת, מתו שניים מהחוטפים "בדרך אל בית-החולים". ההודעה לא הכילה שקר גלוי, אך נועדה לעורר רושם שהיה שיקרי — כאילו לא נהרגו האסירים במקום.

פרק ב': החיפוי

כאשר הוצאו שני החוטפים החיים מן האוטובוס, הצליחו שלושה צלמייעיתונות לצלמם: ענת סרגוסטי (העולם הזה), אלכס ליבק (חדשות) ושמואל רחמני (מעריב). בכל שלושת התצלומים נראה בבירור כי האנשים חיים ולא נפגעו כלל מבחינה חיצונית. השניים נראו בריאים ושלמים, והיו כפותים.

תחילה נעשה נסיון למנוע את פירסום התצלומים בשיכנוע ובכוח. מעריב וחדשות שוכנעו שלא לפרסם את התצלומים. העולם הזה החליט לפרסמם, אך הצנזורה מנעה זאת. העולם הזה השאיר את השטח כעמוד ריק וכתב: "השבוע התקבלו החלטות בעלות משמעות נוראה, מבלי שהציבור הבין זאת..." (העולם הזה 16.4.84).

העולם הזה הודיע לצנזורה רשמית שהוא עומד לעתור לבית-הדין הממשלתי לגרף. כתוצאה מכך נכנעה הצנזורה והתצלום הותר לפירסום. העולם הזה פירסם אותו בשער (25.4.84). זה היה הפירסום הראשון של תצלום האסירים כעודם בחיים.

לפני כן ראו עיתונאים וזרים בארץ את התמונות שלא פורסמו והעיתונות הזרה החלה מפרסמת כתבות על הריגת החוטפים וקיום התצלומים. אחרי שהעולם הזה פירסם את התצלום, פורסם תצלום זה (של ענת סרגוסטי) ברחבי העולם. תחת לחץ הפירסום בארץ ובחו"ל מינה משה ארנס ועדת חקירה, בראשות האלוף (מיל') מאיר זורע. זורע, איש הגוף ותמים, ידוע כמי שקל לרמות אותו. לוועדה — שמונתה על-פי חוקת השיפוט הצבאי — צורף אחד מראשי השב"כ.

דבר המינוי נשמר בסוד, והתגלה על-ידי חדשות. בשל כך

נסגר העיתון לכמה ימים.

ועדת-זורע גבתה עדויות. ביניהן היו עדויות אנשי השב"כ, שהעידו כי חקרו את שני החוטפים מבלי להכות אותם, ואחר-כך מסרו אותם לאחרים. עדויות אלה תואמו מראש עם ראשי המחלקה המישפטית של השב"כ, וביניהם איש השב"כ שהיה חברהוועדה.

מכאן הסיקה הוועדה כי החוטפים מתו כתוצאה מן המהלומות שספגו בשעת ההסתערות, אף שנותרו עוד זמן-מה בחיים. לא הוטלה שום אשמה על איש.

בהעדר אשם, נפל חשך כבד על האלוף יצחק מרדכי, שנראה כבירור בתצלומים של ענת סרגוסטי ושמואל רחמני כשהוא מחזיק באסיר סוכחי אברגאמע בידי האחת, ובדי השניה מחזיק באקדה. צורת האחיזה העירה בבירור שהאקדה נועד להכאה.

בעיקבות הסערה הציבורית המתמשכת, לא היה מנוס מחידוש החקירה. היא הוטלה על פרקליטהמרניה יונה בלטמן, שריכו צוות-חקירה של אנשימישטרה. לא היתה זאת ועדת-חקירה נוספת, אלא צוות מוגבר של חקירה. צוות בלטמן התחיל לפעול סמוך להעברת השילטון מידי יצחק שמיר לשימיעון פרס.

"ועדת בלטמן" (כפי שצוות זה נקרא בטעות) חקרה את העדים מחיש, ואחרי חקירה והתלבטות שנמשכה שנה הגישה את מימצאיה. היא לא קבעה מסמרות לגבי מה שהתרחש, אך קבעה שיש ראיות-לכאורה כדי להעמיד לדין את יצחק מרדכי, אנשי המישטרה ואנשי השב"כ. לפני צוות בלטמן העידו אנשי השב"כ וחוזר על עדויותיהם חקירות שהעידו בוועדת-זורע: שהם חקרו את שני האסירים ולא נגעו בהם לרעה. ואילו יצחק מרדכי העיד כפי שהעיד קודם לכן: שהיכה את האסירים כדי לברר אם יש עוד מיטענינפץ. אך מסר אותם חיים בידי אנשי השב"כ. משמע שמרדכי היה האחרון שהיכה אותם, על כן עליו נפל החשך העיקרי.

על פי מימצאים אלה ניתן היה להעמיד את מרדכי לדין על רצח או הריגה. הפרקליט הצבאי הראשי החליט להעמידו לדין לפני דן יחיד, על ספיק של התעללות, שהעונש המירבי עליו הוא שלוש שנות מאסר בלבד.

מרדכי הועמד לדיןבדין לפני אלוף חיים נארל כשופטיחיד. בלי-לשבת התקיימה פגישת קצרה בין האלוף ומרדכי, ומרדכי מסר את גירסתו. ביום הראשון ה-18 באוגוסט 1985 מסר האלוף את פסקדינו, שזיכה את מרדכי. הישיבה ארכה שבע דקות. לא ברור אם ב"מישפט" זה נערך רישום כלשהו.

אנשי השב"כ הועמדו לדין מישמעתי פנימי, וזוכו ב-6 בספטמבר 1985 מכל אשמה. ב"מישפט" זה הם חזרו על העדויות השיקריות — בפעם השלישית.

כתוצאה מיכיו מרדכי ואנשי השב"כ, החליט היועץ המיש" פטי, יצחק זמיר, לעכב את ההליכים נגד השוטרים, שהיו אמורים להשיפט לפני בית-מישפט מישמעתי של המישטרה. מכיוון שחלקם של השוטרים בפרשה היה מישני, לא נראה צורך שרק הם יחויבו.

היה נדמה שכזה תמה הפרשה. איש לא נענש. איש לא הורשע.

פרק ג': המרד

במשך כל אותו זמן התרחשו דברים בתוך השב"כ עצמו, במעשה כבד של סודיות.

שלושה מראשי השב"כ — סגניהמפקד ראובן חזק, רפי מלכה ופלג רדי — ידעו על הוראת-הרצח שניתנה על-ידי אברהם שלום, ועל פיברוק עדויותיהשקר בוועדת-זורע, צוות-בלטמן ובית-הדין המישמעתי של השב"כ. הם תבעו ב-13 באוקטובר 1985 מראש השב"כ, אברהם שלום, להתפטר. הוא סירב. למרות מטר ההשמצות שניתן עליהם לאחר-מכן, ברור כי השלושה פעלו מתוך מניעים מוסריים טהורים.

אחרי פעולה פנימית ארוכה, שלא נשאה שום פרי, החליטו השלושה על מעשה מהפכני: הם פנו אל ראש-הממשלה שימיעון פרס, התקבלו על-ידו ב-29 באוקטובר 1985 ומסרו לו את הדיוע להם.

שימיעון פרס לא נקט כל פעולה שהיא.

כעבור זמן-מה נודע ליועץ המישפטי לממשלה, יצחק זמיר, על טענותיהם של שלושת אנשי השב"כ. הוא לא נפגש איתם, אלא הדבר הגיע אליו דרך צנורות פנימיים של מישטרה המישפטים. הדבר נודע לאנשי המישטרה בפגישת עם אנשי השב"כ, במהלך עבודתם המשותפת. אנשי השב"כ הפיצו את השמועה כי הדבר נודע ליהודית ביניש, סגנית פרקליטהמרניה, על רקע יחסיה הפרטיים עם ראובן חזק.

היועץ המישפטי פתח, ביוזמתו, בבירור. רק אחרי דיוידברים השיג מראש-הממשלה את ההיתר להזמין אליו את שלושת מורדיהשב"כ. הפגישות איתם יצאו לפועל רק אחרי שהייתה נוספת, כאשר ראשהשב"כ חיבל במתכוון בפגישות.